

H E T
EERSTE EN VOORNAAMSTE DEEL DER
UITWENDIGE ROEPING,

TE WEETEN

DE WELMENENDE AANBIEDING VAN DE GE-
NÄDE GODS IN CHRISTUS,

AAN ALLE

DIE ONDER DE BEDIENINGE VAN HET
EUANGELIE LEVEN

ERKEND

DOOR DE RANDTEEKENAARS DES BYBELS;

VERVAT

IN DE FORMULIEREN VAN EENIGHEID

ZOO DER NEDERLANDSCHE

A L S

DER BUITENLAMDSCHE HERVORMDE KERKEN;

VOORTS

BREEDER VERKLAARD, KRACHTIG BETOOGD
EN MANNELYK VERDEDIGD IN DE

SCHRIFTEN

D E R

H E R V O R M E R S,

E N

ZEDERT DE HERVORMING TOT HEEDEN DE EGTE

LEERE VAN DE HERVORMDE KERK

GEWEEST EN CEBLEVEN;

BLYKENDE

UIT DE WERKEN VAN EEN GROOT GETAL DER
EERSTE GODGELEERDEN

VAN ONZE

NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK.

→ EERSTE STUK.

TE U T R E C H T,

BY HENRICUS VAN OTTERLOO,

Boekverkoper op den hoek van de Lynmarkt by de

Maartensbrug. 1779.

Th. Avink

Jeremia 6 vs. 16.

Soo seyt DE HEERE: staet op de wegen, ende siet toe, ende vraget na de oude paden, waer doch de goede wegh zy, ende wandelt daar in, soo sult gy ruste vinden voor uwe ziele: maer sy seggen, wy en sullen [daer in] niet wandelen.

2 Corinthen 13 vs. 1b.

In de mont van twee of drie getuygen sal alle woort bestaen.

Hebreen 12 vs. 1, 2.

Daerom dan oock, alsoo wy soo groot een wolcke der getuygen rontom ons hebben liggende, laet ons afleggen alle last, ende de sonde (t.w. des ongeloofts) die [ons] lichtelyk omringht, ende laet ons met Lydzaamheyd loopen de loopbane, die ons voorgestelt is: siende op den Oversten Leytsman ende voleynder des geloofs Jesum, dewelcke voor de vreught die hem voorgestelt was, het kruyce heeft verdragen ende schande veracht, ende is geseten aen de rechter [bant] des throons Godts.

N O D I G

V O O R B E R I C H T.

Gelyk het zeker is, dat de menschen, die in onderscheiding van *Joden*, en *Heidenen* op de wereld den naam van *Christenen* dragen, hoe wel vereenigd in die waarheden, welke de *gemeene gronden* van het Christendom uitmaken; nochtans in *verscheidene Societeiten* en *gezindheden* verdeeld zyn, die ieder op zich zelve bestaan, en hunne *byzondere* en meer of min *tegen den anderen strydende Leersels* hebben, uit welke het *onderscheid*, dat er tusfchen de eene en de andere gezindheid plaats heeft, alleen te kennen is.

Zo is het niet minder zeker, dat, indien men de *primitieve Leere* van eene dezer *gezindheden* in het byzonder naauwkeurig wil weten, de voorzichtigheyd dan leert, dat men die niet moet opmaken uit de gevoelens van *deze* of *gene der byzondere Leden* van zodanig eene gezindheid, wyl men deze niet zelden in denkwyze over dezelve zal vinden te verschillen: maar alleen uit de *Leersels*, by zodanig eene gezindheid algemeen aangenomen, die dezelve, in onderscheidinge en met uitsluitinge van die van andere gezindheden, erkent, als alleen de *primitieve Leere* hunner *Societeyt* in zich te behelzen, en waar in *alle de Leden*

IV NODIG VOORBERICHT.

den van zodanig eene gezindheid te samen stemmen.

Gevolgelyk is in ieder dezer byzondere gezindheden hy alleen *rechtsinnig*, die juist en overeenkomstig de *formulieren van eenigheid* zyner gezindheid leert en beleid; daar en tegen is iemand meer of min *onrechtsinnig*, naar maate hy meer of min van de *formulieren van eenigheid* zyner gezindheid in leere en belydenisse afwykt.

Hier uit volgt, dat, wanneer in de eene of andere dezer byzondere gezindheden door sommigen stukken geleerd en voorgestaan worden, die anderen, mede tot die gezindheid behorende, vermoeden niet overeenkomstig noch bestaanbaar te zyn met de primitive Leere van de gezindheid, waar toe beiden behoren; zo veroorzaakt dit verdeeldheid; krygt ieder party aanhang; worden hier door twisten, en uit die twisten stellige verdenkinge van onrechtsinnigheid geboren; versterken en vermeerderen die de verwydering, welke, zo 'er niet tydig in voorzien word, een scheuring en vernietiging der *Societeit* voorस्पelt; zoo volgt, dat, zal zulk eene gezindheid blyven bestaan, daar haare bestendigheid alleen afhangt van de bewaring en handhaving van haare *formulieren van eenigheid*, waar op zy gegrondvest is, dat, ter voorkoming van zulke verderfelyke gevolgen voor de *Societeit*, de stukken, waar over bedenkinge valt, niet kunnen gelaten worden aan het oordeel van de leden, die daar over in geschil zyn, maar dezelve

moe-

NODIG VOORBERICHT. V

moeten, met aflegging van alle vooroordeelen, eerst *grondig onderzocht*, dan alleen aan de *formulieren van eenigheid* van die gezindheid getrouwelyk *getoetst* worden, of zy met de leere van die gezindheid overeenkomen, dan of zy daer van verwyderd zyn, zo men anders een gegrond vonnis over de in geschil zynde stukken zal vellen en naar bevind van zaken regtmatic handelen.

¶ Gelyk het zoo met de *Christen gezindheden* in het gemeen in dezen gelegen is, zoo is het ook in het byzonder toepasfelyk op die der *Hervormde kerk*. Deze heeft haare *Formulieren van Eenigheid*, (die behelfen een *samenstel van waarheden en plichten*), waar door *zy onderscheiden* is van alle andere gezindheden buiten haar. Deze heeft haare *Leeraars*, die, ten blyke van hunne vereeniging daar mede, by *ondertekeninge* van dezelve by de *aanvaardinge* hunner bediening, aannemen en beloven, dezelve te leeren en voortstaan. En deze heeft *haare Ledematen*, die, volgens hunne gedane belydenisse, daar in ook mede te samen stemmen.

Wanneer 'er zich in de *Hervormde Kerk* menschen op doen, die in begrip raken, dat 'er onder hen stukken geleerd en voorgestaan worden, die *nieuw* en met de *oude beproefde Leere* niet overeenkomstig, maar in tegendeel veel eer daar van afwykende zyn, zoo dienden zy, die zulks vermoeden, zo zy in dezen voorzichtig en Christelyk

VI NODIG VOORBERICHT

willen te werk gaan, vooraf zich te erinneren, dat, dewyl de *formulieren van eenigheid* en het geen wy *er van denken* twee onderscheide stukken zyn, de *Inhoud* van de *formulieren van eenigheid* en *onze denkwyze over derzelver Inhoud* kunnen *verschillen*, uit welke verschillendheid de twisten en verdeeldheden, die in eene gezindheid over het stuk der Leere ontstaan, steeds geboren worden: dan en daarom, hoe sterk men ook mocht vaststellen van de eerste in *rechtvaardigheid* te zyn, zoo dat men het genoegzaam voor een onmogelyke zaak houdt, daar van op enigerhande wyze te kunnen afgang, zelfs al dagt men, dat de *rechtvaardigheid* tot in merg en beenderen was doorgedrongen, zo is het derzulker plicht, eer zy over de gevoelens van hunne medeleden oordelen, te onderzoeken, of haar eigen wyze van denken over de *primitive Leere* der *Gereformeerde Kerk* in die stukken, daer men andere heimelyk in verdenkt, wel in alles volkomen strookt met de *Formulieren van Eenigheid* van de *Gereformeerde Kerke*, waar toe voor al reden hebben zy, die de denkwyze, welke by sommige *Godsgeleerden*, zedert een grôte Eeuw, is ingevoerd, verheffen boven het Licht, dat ten tyde van de *reformatie* zoo heerlyk schein: zonder het eerste in het oog te houden, en het tweede te betrachten, zou men ligt gevaar lopen, eens anders gevoelens naar onze eigene byzondere denkwyze, wanneer die van de *Formulieren van Eenigheid* verschilde,

te

NODIG VOORBERICHT. VII

te beoordelen; zelfs zou de denkwyze van zo eenen beoordeelder wel vry verder van de *formulieren van eenigheid* kunnen verwyderd zyn, dan die van hem, welken hy oordeelt, iets nieuws te leeren.

Dit geschied zynde, moet zoo iemand, met aflegginge van alle vooroordelen, zien te verkrygen een grondig begrip van de by hem in het oog lopende stukken, en wel in dien zin en dat oogmerk, zoo als die geleerd zyn of worden, zonder daar iets *afvelaten* of *by te voegen*, veel min, dezelve uit hun verband te rukken, noch *er een zin* te willen *inbringen*, dien hy, wiens gezegdens het zyn, verwierpt. Wil dan zoo iemand tot het dadelyk beoordelen overgaan, hy moet, zo zyn oordeel grondig zal zyn, de stukken, die hem langs zodanig een weg van onderzoek tot kennis gekomen zyn, ten naauwkeurigste toetsen aan de *formulieren van Eenigheid*. Eindelyk, uit die gedane vergelykinge van de eersten met de laatsten, alleen naar de laatsten beoordelen, of en in hoe verre zy met dezelve overeenkomen, of daar van verschillen, voor en al eer men onderneemt zodanige stukken nieuw of meer of min onrechtzinnig te noemen; ten ware, dat men lust had, aan lieden, des kundig, zich, als eene verwaande weetniet in de Leere van de *formulieren van Eenigheid* van zyn eigen gezindheid, aller zichtbaarst kenbaar te maken.

Om nader te komen, het is zeker, dat het eerste en voornaamste deel van de *uitwendige roeping*,

VIII NODIG VOORBERICHT.

t. w. De welmenende aanbidding van de genade Gods in Christus, aan allen die onder de bediening van het Euangelie leven, ten einde zy allen, alleen op grond van die aanbiddinge, die aan hen, als ZONDAARS, geschied, dat heylk door een levendig gelove zouden aannemen en in bezit erlangen; eene Leer is overeenkomstig de formulieren van Enigheid, zoo wel van die der uit- als der inlandsche gereformeerde kerken; en dat zulks de bestendige Leerè van eene grote heylschare van de eerste Hervormde Godgeleerde van de Reformatie af tot nu toe geweest en gebleven is.

Wy, die hier van op zekere gronden overtuigd zyn, kunnen ons, tot innige finerte onzer zielen, niet genoeg bevreedden, dat hier en daar in sommige gemeentens der Hervormde Kerke in Nederland, Menschen gevonden worden, Ledematen van de Hervormde Kerk, ja waren 'er geenè onder, welken het, amptshalven, het minste betaamden, die van gedachten zyn, dat de welmenende aanbidding aan alle, die onder de bediening van het Euangelie leven, een nieuwe Leere in de Hervormde Kerk zy, die oordelen, dat het niet voorzichtig is, de woorden: *schenken, geven en aanbieden*, in dit gedeelte van de Leere der uitwendige roeping te gebruiken, die zodanig eene aanbidding, als wy terstond beschreven, volstrekt ontkennen, en, dóór die ontkenning, zich direct verzetten tegens een gewigtig gedeelte van haar Leere, zoo duidelyk in de

NODIG VOORBERICHT: IX

de formulieren van eenigheid der Hervormde kerk geleerd; Menschen, die, met de Remonstranten, de uitwendige roeping, waar door die aanbidding alleen geschied, vermengen met de inwendige roeping, waar door men tot het aannemen van die aanbidding bewrogt en in staat gesteld word (a); Menschen, die, uit dat vermengd begrip, de welmenende aanbidding bestryden; Menschen, die, gelyk de Remonstranten, uit hunne algemene genade

(a) De Leidse Hoogleeraar FRED. SPANHEMIUS zegt in zyn Historisch en Godgeleerd register der uitgelesene verschillen van den Godtsdienst, p. 260. De eerste valscheden der Remonstranten zyn dezelve, welke boven den III en IV. Articlel, overwogen in het Synode van Dordrecht en by het XXII verschil zyn aangetekend. Zy vermengen, dat de UITWENDIGE roeping door het woord, *gebiedende, aaradende, nodigende, AANBIEDENDE*, en al te dikwils *krachtelose*, met de INWENDIGE roeping door den H. Geest, welke werkt, overtuigt, trekt, mededeelt en altyt krachtig is. Zy onderstellen ook, dat 'er geen ander einde des roependen Gods is, dan de Zaligheid van alle, ook van de verworpene, en dat 'er geen ander einde ten opzichte van deze konne gegeven worden, die ernstige, rechtveerdige ende wyste en geenzinds bespottende zyn.

Hun voornaamste oogmerk is, een vrywillige en een algemene en gemene, en onverschillende genade vaststellen.

X NODIG VOORBERICHT.

tegens de predestinatie, en zy uit de predestinatie tegens de welmenende aanbiedinge, redeneren; Menschen, die allerzichtbaarst toonen, dat zy noch de formulieren van Enigheid van de in- en uitlandsche Gereformeerde kerken, noch de Schriften van onze Reformateurs, noch de verschilstukken tuschen ons en de Remonstranten, wat zy ook daar van mochten voorwenden, enigzints van naby ingezien hebben, en des niet tegenstaande dit alles, de vrymoedigheid gebruiken, om te beoordelen, wat in deze Gereformeed, dan Remonstrantisch zy.

Menschen, dermaten door vooroordelen overheerscht, dat, hoe klaar, onderscheiden en overtuigend hun de Leere van die aanbieding, ook werd voorgesteld, zy door de kracht van die vooroordelen buiten staat gehouden worden om hunne gedachten en hun oordeel over het voorstel vry te kunnen laten werken, zonder uit zig zelve 'er in te denken en mede te vermengen eene of andere dwaling, die zy ras op rekening van den voorstelder, als door hem bedoeld, immers als in zyn voorstel liggende, hoe zeer hy 'er ook tegen bejuigt, weten te plaatzen, en vervolgens zulks, als of het bewesene waarheden waren, alleen op hun ongegrond vooroordeel wyd en zyd verspreiden; terwijl zy voor hun stelzel, waar na zy oordelen, niet anders hebben, dan de denkwyze van deze en gene latere Godsgeleerden, waar mede zy instemmen en wier nagelatene Schriften hunne for-

mu-

NODIG VOORBERICHT.

XI

mulieren van enigheid schynen geworden te zyn.

Menschen, die een ieder met alle kracht schynen te willen inboefemen, dat de Voorstanders van gemelde aanbieding allerly verwarde, tegen den andere strydende, ja zelfs onrechtsinnige, gedachten voeden, als by voorbeeld, om 'er enigen van te noemen — dat zy meer of min lochenen de Leere der predestinatie en die der byzondere genade, zoo als de laatsten zich in verdiensten en toepassing. eeven ver uitstrekt — dat by hun aanbieden en aannemen een en dezelfde zaak zy — verder, dat zy leeren, niet een sokenking en aanbieding ter geloofs aanneming, op dat men door het geloof het aangeboden in bezit kryge, maer eene aanbieding, waar door men onmiddelyk terstond het aangeboden, zonder tuschen komende geloofs aanneming, in bezit krygt. — Dat het geloof aan die onmiddelyk in bezit stellende aanbieding bestaat in eene werkeloze vaststelling of vertrouwen; Christus is myn Zaligmaker; over zulks, dat zy een ander geloof leren dan het eenige ware geloof, waar door men Christus word ingelyfd en Hem en alle zyne weldaden aanneemt; bestaande in kennis, toestemming en vertrouwen — dat 'er onder zyn, die kunnen geloven als zy willen — anderen, die de Leere der algemeene genade, Antinomiaten, Hattemisten, ja Origenisten zyn toegedaan en zy kort om alles, wat vooroordelen, partyschap en drift goedvinden in het woeste en wilde daar heen op de lyst van de

voor-

XII NODIG VOORBERICHT.

voorstanders der welmenende aanbieding te werpen, en dat alles *straffeloos* met *Clasficale goedkeuringe* onder betuigingen van een gemoeds bestaan, dat recht tegen overgestelde vruchten pleeg voortbrengen, zonder het minste bewys, veel min, dat een of ander ter plaatse, daer het behoort, daar over zou zyn aangeklaagd, noch wegens zyn dwalingen overtuigd geworden. Met wat tytel zoo eene verregaanden handel dient bekröond te worden, laten wy liefst aan anderen over te beoordeelen.

Dewyl wy deze verdenkingen als ten eenemaal ongegrond beschouden, immers betrekkelijk die *voorstanders van de welmenende aanbieding aan alle, die onder de bediening van het Euangelie leven*, dewelke wy kennen en bevonden hebben te zyn menschen, die *overeenkomstig de formulieren van eenigheid der Gereformeerde kerk*, ook in dit stuk, denken en teffens vyanden zyn van alle die *dwalingen*, welken men hun meer of min te lasten legt, en ondertusfchen de quade geruchten, die men van hun verspreid, hand overhand vermeerderen en erger worden; zo kwam by ons in ernstige overweginge, of, is het mogelyk, wy ter wegneminge van deze *liefdeloze ongegronde verdenkingen* ook iets zouden doen, zoo ja, wat dan gedaan?

Ons in dezen lagen en verachtenswaardigen stryd geheel en al in te laten, daar ontbrak ons de lust toe, ook zien wy 'er noch *noodzakelykheid*, noch *nuttigheid* in. Beschouwen wy het stuk aan de zyde

NODIG VOORBERICHT. XIII

de van de *waardige Leeraars*, die *alomme de welmenende aanbiedinge* leeren en voorstaan, welke thans al eene grote meer en meer toenemende *Heyerschaar* uitmaken, die men ook al goedvind, van ter zyde aller onschuldigst met de tong te slaan, als die meer *lynrecht* of meer *ingewikkeld de prediking van de Wet; ter ontdekkinge van menschen, verzuimen*, zich aan groot plichtsverzuim schuldig maken, en aanleiding geven, dat vele met een *ingebeeld deelgenootschap aan Jezus verdiensten* ongelukkig verloren gaan &c. Bezien wy het aan de zyde van de *verstandige Ledematen*, met die *Leeraars* in dezelve denkwyze verenigd; deze beiden zullen, met ons, hunnen tyd te kostelyk rekenen, om die te besteden aan het wederleggen van *Liefdeloze verdenkingen, ongegronde vooroordelen en ydele Kettermakery*, te minder, dewyl ze beiden niets te vrezen hebben, zoo lange de *formulieren van enigheid van de Gereformeerde Kerk*, waar mede hunne denkwyze over de *welmenende aanbieding* volmaakt strookt, door hoger hand in haar gezag gehandhaafd worden. Doch, zyn 'er onder de *voorstanders der welmenende aanbieding* zulken, die, gelyk men voorwend, de *Leere der algemene genade* reeds toegedaan zyn; zyn 'er onder hen, die *het gansche Samenstel der oude Antinomianen en Hattemisten of andere dwalingen*, die tegen de *Hervormde Leere* stryden, aankleven, wy willen minst of meest hun-

XIV NODIG VOORBERICHT.

ne verdedigers niet zyn; vernits wy verklaren die dwalingen te houden voor God ootterende en zielverdervende Leringen. Maar wy vragen alleen: *weet men die zeker? kent men dezulke?* heeft men daar voor deugdelyke bewyfen? wonen zy in eene plaats, daar eene *vastgestelde kerkenraad* is? waarom niet, na de les van *Christus, de zodanigen een en andermaal broederlyk vermaand*, om van dezelve afftand te doen; en, is alles vruchteloos, het *der gemeente* gezegd, daar voor de beschuldigingen bewezen? op dat de *representerende gemeente* in staat gerake om na bevind van zaken met zulke afgedwaalde, ter hunner verbetering en ter wegname van de daar door veroorzaakte ergernissen, te kunnen handelen. Dit zoude immers *edelhoediger en Christelyker* zyn, dan zulke bezwaren, zonder het minste bewys, allomme te verspreiden. De egte voorstanders van de *welmenende aanbidding*, die teffens grote *voorstanders van de rechtsinnigheid, goede order en stigting* zyn, zouden zich hier over van harten verblyden.

Ondertusfchen, zo lange zulks niet gefchied, zullen veelen blyven geloven, dat die *dwaalgeesten*, voor zoo verre zy zouden gevonden worden onder de *EGTE voorstanders van de welmenende aanbidding*, hun bestaan alleen hebben en verfschuldigd zyn, in en aan het ongegrond vooroordeel van hun, die zulks vermoeden en verspreiden: te meer geloven wy dit — om dat wy zoo min als onze

NODIG VOORBERICHT. XV

onze *Dortfche Vaders* een zeker foort van verband vinden tusfchen de *welmenende aanbidding aan ALLE*, die onder het *Euangelie* leven met de *algemeene genade Leer*, die men zegt, dat die ieverige voorstanders zouden zyn toegedaan: Immers die *Dortfche Vaders* lochenen dit verband in hunne *zetregels*, waar in zy zich aller krachtfigt verzetten tegens de *Leere der algemeene genade*, en teffens *nadrukkelyk* staande houden een *welmenende aanbidding aan alle*, die onder het *Euangelie* leven met de *Leere der byzondere genade* en die der *Predestinatie*. — Geen meer verband vinden wy tusfchen de *verftandige voorstanders* van bovengemelde *aanbidding*, met de *zulken, die het gansche Samenftel der oude Antinomianen en Hattemisten* aankleven, of weet men niet, of wil men niet weten, dat de *voorstanders van die aanbidding* op grond van de *formulieren van enigheid* onzer kerk erkennen en houden het *gebod des geloofs* voor het *tweede deel der uitwendige roeping* en blyven belyden, dat, hoewel deszelfs *voorwerpen* in het *Euangelie* geopenbaard worden, nochtans deszelfs *verbindend gezach*, in de *Wet der Zeden* en wel in deszelfs *eerfte gebod*, die zy erkennen van eene eeuwigdurende verbintenisfe te zyn, gegrond zy (a): weet men

(a) Het dient zeker tot ophelderinge van de *Leere der*